Valiokunnan lausunto MmVL 32/2025 vp– E 73/2025 vp, U 48/2025 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto sekä ehdotukset vuosia 2028-2034 koskevaksi EU:n monivuotiseksi rahoituskehykseksi; E-kirje

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista 1.) ehdotus neuvoston asetukseksi vuosia 2028-2034 koskevan monivuotisen rahoituskehyksen vahvistamisesta (rahoituskehysasetus); 2.) ehdotus neuvoston päätökseksi Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä (omien varojen päätös); 3.) ehdotus Euroopan parlamentin, Euroopan unionin neuvoston ja Euroopan komission väliseksi toimielinten sopimukseksi (toimielinten välinen sopimus talousarvioyhteistyöstä)

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto sekä ehdotukset vuosia 2028-2034 koskevaksi EU:n monivuotiseksi rahoituskehykseksi; E-kirje (E 73/2025 vp): Asia on saapunut maa- ja metsätalousvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksista 1.) ehdotus neuvoston asetukseksi vuosia 2028-2034 koskevan monivuotisen rahoituskehyksen vahvistamisesta (rahoituskehysasetus); 2.) ehdotus neuvoston päätökseksi Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä (omien varojen päätös); 3.) ehdotus Euroopan parlamentin, Euroopan unionin neuvoston ja Euroopan komission väliseksi toimielinten sopimukseksi (toimielinten välinen sopimus talousarvioyhteistyöstä) (U 48/2025 vp): Asia on saapunut maa- ja metsätalousvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- neuvotteleva virkamies Niina Pautola-Mol, valtioneuvoston kanslia
- budjettineuvos Vesa Kulmala, valtiovarainministeriö
- maatalousneuvos Ahti Hirvonen, maa- ja metsätalousministeriö
- osastonjohtaja Maarit Mukkala, Ruokavirasto
- osastonjohtaja Jukka Pekonniemi, Ruokavirasto
- tutkimusylijohtaja Antti Asikainen, Luonnonvarakeskus
- maatalousjohtaja Johan Åberg, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- toiminnanjohtaja Jonas Laxåback, Svenska lantbruksproducenternas centralförbund SLC rf

Hyväksytty
3.3

- toimitusjohtaja Mikko Malin, Suomen Ammattikalastajaliitto SAKL ry
- toimitusjohtaja Janne Sankelo, Suomen Kalankasvattajaliitto ry
- kehittämispäällikkö Heli Walls, Suomen Kylät ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- valtiovarainministeriö
- työ- ja elinkeinoministeriö
- Kalatalouden Keskusliitto
- Varsinais-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus
- Keski-Suomen liitto
- Lapin liitto
- Pohjois-Karjalan maakuntaliitto
- Pohjois-Pohjanmaan liitto
- Suomen luonnonsuojeluliitto ry
- Maaseutuverkostoyksikkö
- Baltic Sea Action Group (BSAG)

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

E 73/2025 vp

Ehdotuksen pääasiallinen sisältö ja jatkokäsittelyn aikataulu

Komissio antoi 16.7.2025 ehdotukset EU:n seuraavaksi rahoituskehykseksi vuosille 2028-2034. Komission ehdotus sisältää kattavan tiedonannon ”Dynaaminen EU:n talousarvio tulevaisuuden tarpeisiin – Monivuotinen rahoituskehys 2028-2034” sekä ehdotukset rahoituskehysasetukseksi, toimielinten väliseksi sopimukseksi ja omia varoja koskevaksi päätökseksi.

Komission ehdotus perustuu unionin poliittisiin painopistealueisiin eli kilpailukykyyn, turvallisuuteen, vähähiilistämiseen, kestävään kehitykseen, ja taloudelliseen, sosiaaliseen ja alueelliseen yhteenkuuluvuuteen.

Komission rahoituskehystiedonannon mukaan Euroopan on nyt tehtävä asioita toisin eikä rahoituskehys ole poikkeus tästä. Epävarmassa ja epävakaassa maailmassa EU:n rahoituskehyksen tulee komission mukaan rakenteeltaan sopeutua odottamattomiin tilanteisiin. Komissio tavoittelee ehdotuksellaan myös aiempaa yksinkertaisempaa, läpinäkyvämpää ja johdonmukaisempaa talousarviota. Lisäksi tavoitellaan selvästi nykyistä joustavampaa kehystä, jonka avulla pystyttäisiin paremmin vastaamaan unionin muuttuviin tarpeisiin. Komission mukaan uusi kehys myös vahvistaa Euroopan sitoutumista yhteisiin tavoitteisiin ja arvoihin, ja ehdotukset linkittyvätkin vahvasti oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen.

Komissio ehdottaa rahoituskehyksen merkittävää rakenteellista yksinkertaistamista ja uudistamista. Ehdotus vuosien 2028–2034 monivuotiseksi rahoituskehys jakautuisi neljään pääotsakkeeseen nykyisen seitsemän sijaan, joista kolme vastaisi talousarviosta tuettavia unionin tärkeim-

piä toiminta-aloja ja joissa keskitytään yhteisten poliittisten painopisteiden toteuttamiseen. Neljäs otsake kattaisi EU:n hallintomenot.

Neuvostossa rahoituskehysneuvottelut käydään yleisten asioiden neuvostossa. Komissio esitteli kehyskokonaisuuden yleisten asioiden neuvostossa 18.7.2025. Ehdotuksen tekninen läpikäynti ja valmistelu on käynnistynyt neuvoston työryhmässä (Ad hoc Working Party on MFF). Mikäli neuvottelut etenisivät aikaisempien neuvottelukierrosten aikataulussa, sovittaisiin rahoituskehyksestä yksimielisesti jäsenvaltioiden kesken Eurooppa-neuvostossa aikaisintaan loppuvuodesta 2026 tai vuoden 2027 alkupuoliskolla.

Valtioneuvoston kanta

Yleistä

Komission esittämät rahoituskehysehdotuksen yleiset painopisteet ovat kannatettavia ja yhdensuuntaisia Suomen EU-avaintavoitteiden kanssa. Suomi korostaa rahoituksen kohdentamista nykyistä vahvemmin keskeisimpiin poliittisin prioriteetteihin kuten puolustuksen ja kilpailukyvyn vahvistamiseen.

Suomi kannattaa komission ehdotusta rahoituskehyksen otsakkeiden ja rahoitusohjelmien määrän vähentämisestä yhdistämällä politiikkasektoreita ja ohjelmia laajemmiksi kokonaisuuksiksi, jotta pystyttäisiin paremmin vastaamaan muuttuviin tilanteisiin ja saavuttamaan synergiaetuja.

Kokonaistaso

Komission ehdottama kokonaistaso on liian korkea. Hallitusohjelman mukaisesti Suomi katsoo, että EU-budjetin taso tulee säilyttää kohtuullisena välttäen Suomen nettomaksuosuuden kasvua. Suomi pitää tärkeänä, että tulevaa rahoituskehystä tarkastellaan yhtenä kokonaisuutena.

Suomen nettomaksuasemaan vaikuttaa eniten rahoituskehyksen kokonaistaso.

Suomi pitää välttämättömänä EU-rahoituksen painopisteiden priorisointia ja korostaa Suomen tavoitteiden arviointia kokonaisvaltaisesti ja strategisesti. On välttämätöntä löytää taso, joka ei kasvattaisi maksutaakkaamme kohtuuttomasti, mutta mahdollistaisi keskeiset painotukset, kuten puolustuksen ja kilpailukyvyn vahvistamisen, ja turvaisi merkittävimpiä saantojamme. kuten maatalouden rahoituksen.

Erityistä huomiota tulisi kiinnittää Suomen ainutlaatuiseen asemaan itäisenä ulkorajavaltiona ja samalla EU-budjetin nettomaksajana.

Lainarahoitteisuus, kriisimekanismi ja nk. Catalyst Europe -väline

Suomi vastustaa esitettyjä, edellä mainittuja, yhteisvelkaan perustuvia uusia lainarahoitteisia investointivälineitä, eli kriisivälinettä ja Catalyst Europe -välinettä.

Valiokunnan lausunto MmVL 32/2025 vp

EU-rahoituksen ehdollisuus ja tulosperusteisuus

Suomi tukee komission esittämiä toimia oikeusvaltio- ja perusoikeusehdollisuuden vahvistamiseksi.Suomi korostaa maakohtaisten suositusten ei-sitovaa luonnetta osana NRP-suunnitelmien laadintaa.

Suomi korostaa unionin ja jäsenvaltioiden välistä mahdollisimman selkeää toimivaltajakoa. Komission tavoin Suomi korostaa kunkin jäsenvaltion perustuslaillisten erityispiirteiden kunnioittamista rahoituskehyksen yhteydessä. Suomi kiinnittää tähän erityistä huomiota ja edellyttää tähän liittyvien yksityiskohtien selvittämistä neuvottelujen kuluessa.

Kunkin jäsenvaltion on jatkossakin kannettava vastuu omasta julkisesta taloudestaan.

Suomi suhtautuu avoimesti tulosperusteisuuden vahvistamiseen rahoituksen vaikuttavuuden parantamiseksi. Suomi katsoo, että etenkin jäsenvaltioille suoraan kohdistuvan rahoituksen tulosperusteisuus vahvistaisi EU-rahoituksen vaikuttavuutta sekä tehostaisi EU-varojen toimeenpanoa.

Suomelle on keskeistä, että tulevaan rahoituskehykseen ja siihen kytkeytyvään muuhunkin EU-rahoitukseen sovelletaan mahdollisimman vahvaa ja vähintäänkin nykyistä vastaavaa ehdollisuutta, kuten oikeusvaltioperiaatteen noudattamiseen kytkeytyvä ehdollisuus.Tulosperusteisuuden osalta erityistä huomiota tulisi kiinnittää tavoitteiden mitattavuuteen ja prosessien läpinäkyvyyteen.

Suomen läpileikkaavana tavoitteena on, että EU-rahoituksen toimeenpanosta ja valvonnasta johtuvaa hallinnollista taakkaa ja kustannuksia tulisi vähentää. Samalla Suomi korostaa unionin taloudellisten etujen tehokasta suojaamista EU-varojen käytön oikeasuhtaista valvontaa. Lisäksi korruption torjuntaan tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Suomi katsoo, että rahoituskehyksellä tulisi jatkossakin tukea EU:n ilmastotavoitteiden saavuttamista komission esityksen mukaisesti.

Suomi tukee komission rahoituskehysehdotuksen lähtökohtaa edistää sukupuolten tasa-arvoa.

Joustavuus

Suomi tukee kehyksen rakenteen yksinkertaistamista ja rahoitusohjelmien määrän vähentämistä yhdistämällä politiikkasektoreita ja ohjelmia laajemmiksi kokonaisuuksiksi.

Suomi korostaa, että yksinkertaistamisen tulee ulottua myös toimeenpanoon hallinnollista taakkaa välttäen.

Suomi korostaa, että muuttuvassa toimintaympäristössä rahoituskehyksen joustavuutta tulisi lisätä, jotta kehyskauden aikana kyettäisiin oikea-aikaisesti ja tehokkaasti vastaamaan mahdollisiin kriiseihin ja muihin ennakoimattomiin tarpeisiin, mukaan lukien mahdollisten uusien painopisteiden rahoittaminen.

Suomi pitää myönteisenä komission esittämää joustavuuden lisäämistä rahoituskehyksen sisällä. Niin ikään rahoituskehyksen ulkopuolisten erityisrahoitusvälineiden määrän vähentäminen ja käytön yksinkertaistaminen olisi Suomen tavoitteiden mukaista.

Suomi kuitenkin korostaa, että em. toimet tulisi toteuttaa siten, että löydetään riittävä tasapaino yhtäältä joustavuuden ja toisaalta ennakoitavuuden ja kurinalaisen budjetoinninperiaatteen välillä.

Puolustus

Suomi tukee komission ehdotusta kasvattaa huomattavasti puolustusta tukevan rahoituksen määrää tulevassa rahoituskehyksessä.

Suomi on avoin erilaisille rahoitusratkaisuille Euroopan kokonaisturvallisuuden vahvistamiseksi.

Suomi pitää välttämättömänä Euroopan puolustuskyvyn nopeaa vahvistamista erityisesti Venäjän muodostamaan pitkäaikaiseen uhkaan vastaamiseksi.

Suomi tukee puolustusrahoitusratkaisuja, joilla tosiasiallisesti vahvistettaisiin Euroopan puolustusta. Suomen tavoitteena on, että tukea suunnataan nimenomaisesti itäisen etulinjan maille.

Ukrainan tuki

Hallitusohjelman mukaisesti Suomi sitoutuu voimakkaasti tukemaan Ukrainaa ja sen jälleenrakentamista ja on avoin erilaisille rahoitusratkaisuille Ukrainan tukemiseksi.

Komission esittämä rahoituksen määrä ja malli, jossa Ukrainalle kohdennettava tuki kanavoitaisiin Globaali Eurooppa-välineen kautta, mutta rahoitus sijoitettaisiin kehyksen ulkopuoliseen erillisvaraukseen, vaikuttaa tarkoituksenmukaiselta.

Suomi tukee Euroopan rauhanrahaston koon kasvattamista ja korostaa sen merkitystä Ukrainan sotilaallisen tuen vahvistamisessa sekä sen roolia jäsenvaltioiden välisen taakanjaon tasapainottajana.

RAHOITUSKEHYKSEN PÄÄOTSAKKEET

Otsake 1

Euroopan taloudellisen, sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden, maatalouden ja maaseudun, kalatalouden ja merielinkeinojen vaurauden ja turvallisuuden rahasto

Maatalous, koheesio, sisäasiat, ehdotuksen muut osa-alueet, hallintomalli

Eri rahastoista laadittava yksi kansallinen suunnitelma voi edistää synergiaetujen saavuttamista eri politiikkatoimien kesken. Kansalliseen suunnitelmaan liittyvien lukuisien yksityiskohtien tar-

koituksenmukaisuutta ja vaikutuksia tulee selvittää ja arvioida tarkemmin viimeistään varsinaisten säädösehdotusten käsittelyn yhteydessä.

Suomen keskeinen neuvottelutavoite on, että NRP-ohjelman sisällä riittävä joustavuus rahoituksen toimeenpanossa varmistettaisiin.

Suomi korostaa vakiintuneesti kansallisen osarahoituksen merkitystä EU-toimissa.

Suomi korostaa, että maataloutta on voitava harjoittaa kannattavalla tavalla unionin kaikissa jäsenvaltioissa. Suomi tavoittelee yhteisen maatalouspolitiikan osalta mahdollisimman korkeaa saantoa, sillä luonnonolosuhteet ovat Suomessa epäedulliset verrattuna muihin jäsenvaltioihin.

Suomen ensiarvion mukaan komission esittämä maatalouden nk. korvamerkitty rahoitus vaikuttaa riittämättömältä.

Jatkossa maaseudun kehittämistä edistäviin toimiin tulisi hyödyntää laaja-alaisesti rahoitusta, esimerkiksi hyödyntämällä myös kilpailukykyrahastoa ja Horisontti Eurooppa -ohjelmaa.

Suomen tavoitteiden mukaisesti komission ehdotuksessa korostuu ruoantuotannon turvaaminen myös huoltovarmuuden näkökulmasta.

Suomen tukee komission tavoitetta, että tukia kohdennettaisiin nykyistä vahvemmin aktiivisille tuottajille.

Suomi pitää tärkeänä edistää perheviljelmäpohjaista maataloutta osana tulevaa yhteistä maatalouspolitiikkaa.

Ennallistamistoimiin liittyen Suomi korostaa mahdollisuutta hyödyntää laaja-alaisesti eri välineitä ennallistamistoimien rahoitukseen.

Komission esittämä koheesiorahoituksen määrän vähentäminen olisi Suomen ennakkovaikuttamistavoitteiden mukaista, sillä alueellisen koheesion edetessä tarve EU:n yhteiselle koheesiorahoitukselle vähenee.

Suomi pitää keskeisenä, että rahoituskehyksessä huomioidaan Suomen itäisten ulkoraja-alueiden erityistilanne johtuen muuttuneesta turvallisuusympäristöstä ja sen välillisesti aiheuttamista sosioekonomisista haasteista.

Suomelle on keskeistä varmistaa, että komission ehdotuksessaan Suomelle esittämä rahoitusosuus sisäasioiden rahastoihin turvataan ja että sen toimeenpano olisi joustavaa ja raja-alueiden elinvoimaa tukevaa.

NPR-rahastoon sisältyvän rahoituksen osalta olisi tarpeen selvittää, mitä rahoituksen joustavalla käytöllä ja rahoituksen käytöllä eri asetusehdotuksissa asetettuihin tavoitteisiin tarkoitetaan.

Kokonaisturvallisuuden näkökulmasta Suomelle on keskeistä korostaa kaksikäyttö- ja puolustusulottuvuutta sekä alueiden elinvoimaa osana tulevan koheesiopolitiikan toimia.

Suomi korostaa jäsenvaltioiden ja unionin välistä toimivallan jakoa EU:n koheesiopolitiikan uudistamisessa eikä siten pidä perusteltuna asumispolitiikkaan tai kansalliseen sosiaaliturvaan liittyvien kysymysten kytkemistä siihen.

Suomi katsoo, että Suomen liittymissopimukseen perustuva, vakavista ja pysyvistä haitoista kärsivien pohjoisten harvaan asuttujen alueiden NSPA-erityisrahoitus tulisi turvata myös jatkossa.

Suomi katsoo, että muuttoliikkeen EU-rahoitusta painotettaisiin erityisesti rajaturvallisuuden vahvistamiseen, lisäksi muuttoliikkeen sisäiseen hallintaan sekä ulkoisen ulottuvuuden tarpeisiin, erityisesti palautusten tehostamiseen sekä innovatiivisten ratkaisujen kehittämiseen.Suomi pitää tarkoituksenmukaisena, että tulevalla rahoituskehyskaudella muuttoliikkeen hallinnan rahoitusta olisi mahdollista hyödyntää monimuotoisesti rajaturvallisuusinvestointeihin.

Suomi tukee komission ehdotusta vahvistaa maaulkorajojen pituuden merkitystä varojenjakokriteerinä.

OTSAKE 2: Eurooppalainen kilpailukykyrahasto sisältäen puolustustutkimuksen erityisohjelman ja Horisontti Eurooppa -puiteohjelma

Kilpailukykyrahasto, horisontti Eurooppa -ohjelma, verkkojen Eurooppa -ohjelma (ml. sotilaallinen liikkkuvuus), erasmus+ -ohjelma, unionin pelastuspalvelumekanismi

Suomi tukee komission ehdotusta kasvattaa kilpailukykyrahoitusta merkittävästi.

Suomi pitää oikeana lähtökohtana komission ehdotusta kilpailukykyä tukevien ohjelmien yhdistämiseksi yhdeksi laajaksi kokonaisuudeksi. Suomi pitää myös tarkoituksenmukaisena, että kilpailukyvyn vahvistamiseksi voitaisiin tarjota monimuotoista tukea, kuten avustuksia ja lainoja sekä niin kutsuttua sekamuotoista rahoitusta hankkeiden eri vaiheissa.

Suomi korostaa erityisesti rahoitustakausten merkitystä riittävän yksityisen rahoituksen vipuvaikutuksen aikaansaamiseksi.

Suomi katsoo, että puolustus- ja kaksikäyttötarkoituksiin kohdennettavan rahoituksen merkitystä tulisi painottaa laajasti kilpailukykyrahoituksessa.

Suomi tukee komission tavoitetta yksinkertaistaa menettelyjä etenkin pk-yritysten rahoituksen saatavuuden näkökulmasta.

Suomi katsoo, että komission esitys tutkimus-, kehitys-, ja innovaatiorahoituksen määrän kasvattamiseksi on kannatettava.

Suomelle on ensisijaista, että tutkimus-, kehitys-, ja innovaatiorahoituksen säilyminen avoimeen kilpailuun ja korkeaan laatuun perustuvana EU-rahoituksena turvataan.

Horisontti Eurooppa -puiteohjelman ohella avoimen kilpailun ja hankkeiden korkean laadun tulisi olla lähtökohtana myös kilpailukykyrahaston rahoitukselle.

Suomi tukee komission ehdotuksen lähtökohtaa tukea kilpailukyvyn kannalta keskeisiä hankkeita tarvittaessa perustutkimuksesta aina markkinoille pääsyyn saakka. Suomi kiinnittää huomiota lukuisiin yksityiskohtiin, joita tulee selventää neuvottelujen kuluessa.

Suomi pitää muun muassa tekoälyratkaisuja, suurteho- ja kvanttilaskentaa, siruteknologiaa sekä 6G-teknologiaa keskeisinä murrosteknologioina, joita tulisi tukea tulevassa rahoituksessa. Tähän kytkeytyen EU-rahoituksen kohdentamisessa tulisi huomioida myös EU:n digitaalisen infrastruktuurin kehittämiseen ja kyberturvallisuuteen liittyviä tarpeita. EU:n rahoituksella tulisi myös vahvistaa ja edelleen kehittää EU:n globaalia johtajuutta kierto- ja biotaloudessa sekä biopohjaisissa ratkaisuissa.

Suomi korostaa ruokaan, luonnonvaroihin, ilmastoon ja ympäristöasioihin liittyvän tutkimuksen merkitystä osana kilpailukyvyn ja kestävän bio- ja kiertotalouden edistämistä EU:ssa.

Suomi pitää perusteltuna rahoituksen lisäämistä puhtaaseen siirtymään EU:n kilpailukyvyn ja omavaraisuuden vahvistamiseksi.

Suomi pitää myös oikeansuuntaisina esityksiä investointien lisäämiseksi etenkin osaajien liikkuvuuteen (Erasmus+), mutta myös koulutukseen, luoviin aloihin, demokratiaan ja eurooppalaisiin arvoihin ja tunnistaa näiden merkityksen kilpailukyvylle ja kokonaisturvallisuudelle.

Suomi tukee komission ehdotusta kasvattaa puolustuksen (ml. sotilaallinen liikkuvuus), kriisivarautumisen ja rajaturvallisuuden rahoituksen osuutta tulevassa rahoituskehyksessä.

Suomi pitää tarkoituksenmukaisena puolustustutkimuksen ja -kehittämisen sisällyttämistä osaksi tulevaa kilpailukykyrahoituksen kokonaisuutta. Suomi tukee komission ehdotusta avaruuden ja puolustusasioiden kokoamista yhdeksi kokonaisuudeksi. Yksityiskohtaisempi kannanmuodostus edellyttää muun muassa rahoituksen keskinäisen kohdentamisen yksityiskohtaisempaa tarkastelua ja arviointia.

Suomi katsoo, että Euroopan liikenneinfrastruktuurin olisi jatkossa edistettävä entistä tehokkaammin liikenneverkon kaksikäyttöisyyttä, edistäen unionin kokonaisturvallisuutta, erityisesti sotilaallista liikkuvuutta. Rahoituksessa tulisi huomioida Suomen saavutettavuuteen ja asemaan EU:n ulkorajavaltiona liittyvät erityishaasteet.

Suomelle on keskeistä, että sotilaallisen liikkuvuuden rahoitusta kohdennettaisiin Euroopan turvallisuuden ja puolustuksen kannalta kriittisimpiin kohteisiin, etenkin itäisen etulinjan maille.

Suomelle on erittäin tärkeää, että tulevalla rahoituksella voitaisiin vastata mahdollisimman laajasti sekä sotilaallisen liikkuvuuden kansallisiin että rajat ylittäviin tarpeisiin yhtenäisellä ja nyt esitettyä korkeammalla EU-rahoitusosuudella. Tämän lisäksi Suomen tavoitteena on, että myös muihin kuin sotilaallisen liikkuvuuden liikennehankkeisiin sovellettaisiin yhtä, yhtenäistä EU-rahoitusosuutta.

Sotilaallisen liikkuvuuden osalta Suomen keskeisin tavoite on, että tulevaa rahoitusta voitaisiin kohdentaa siirtymään yleiseurooppalaiseen raideleveyteen.

Liittyen kilpailukykyrahoitukseen Suomi tunnistaa kansallisten, maansisäisten verkkojen kehittämisen merkityksen Euroopan kilpailukyvylle, mutta korostaa rahoituksen markkinaehtoisuutta.

Varautumisen osalta Suomi katsoo, että EU-rahoitusta tulisi olla mahdollista kohdentaa jäsenvaltioiden varautumistoimiin nykyistä laajemmin huomioiden kuitenkin jäsenvaltioiden ensisijainen toimivalta asiassa. Suomi kiinnittää erityistä huomiota EU-rahoituksella saavutettavaan Euroopan laajuiseen lisäarvoon varautumisen osalta, ml. nykyisen rescEU-tyyppisen välineen jatkuvuuden turvaamiseen.

OTSAKE 3: Globaali Eurooppa -väline

Suomi pitää tarkoituksenmukaisena yhtenäistä välinettä unionin globaalille toiminnalle.

Rahoituksen keskittäminen yhteen kooltaan suurempaan välineeseen lisäisi joustavuutta, joka on keskeistä nykyisessä muuttuvassa toimintaympäristössä.

Suomi tukee komission tavoitetta vahvistaa Globaali Eurooppa -välineen toimin EU:n sisäisen ja ulkoisen toiminnan yhteyttä ja täten edelleen vahvistaa EU:n kilpailukykyä, taloudellista turvallisuutta ja strategista autonomiaa. Lisäksi tulisi varmistaa, että Globaali Eurooppa -väline tukee myös unionin turvallisuutta ja muuttoliikkeen ulkoista ulottuvuutta koskevia tavoitteita.

Suomi pitää hyvänä, että Globaali Eurooppa -väline mahdollistaa räätälöityjen kumppanuuksien luomisen kolmansien maiden kanssa.

Suomi tukee tavoitetta tarjota riittävää rahoitusta EU:n ehdokas- ja potentiaalisille ehdokasmaille, jotta EU:lla olisi nykyisessä geopoliittisessa tilanteessa paremmat edellytykset tukea niiden EU-lähentymistä ja sen edellyttämiä uudistuksia.

Suomi tukee laajentumisrahoituksen ehdollisuuden vahvistamista.

OTSAKE 4: Hallinto

Suomi suhtautuu kielteisesti komission ehdotukseen EU:n toimielinten pysyvien virkojen määrän huomattavasta lisäämisestä ja siitä seuraavasta hallintomenojen merkittävästä kasvusta. EU:n toimielinten ja virastojen hallintomenojen taso sekä henkilöstömäärä on pidettävä maltillisena.

RAHOITUSKEHYSEHDOTUKSEN TULOPUOLI

Omat varat

Suomen tavoitteena on, että omien varojen järjestelmän tulee olla yksinkertainen, läpinäkyvä, oikeudenmukainen ja hallinnollisesti kustannustehokas. Sen tulee tarjota riittävät ja vakaat resurssit EU:n toiminnan rahoittamiseksi.

Hallitusohjelman mukaisesti EU:n omien varojen järjestelmän kehittäminen ei saa aiheuttaa suhteellista lisäkustannusta Suomelle.

Suomi korostaa kansallista toimivaltaa verotuskysymyksissä. Suomi suhtautuu erittäin kriittisesti veroluonteisiin uusien omien varojen ehdotuksiin.

Suomi kiinnittää erityistä huomiota EU-maksujen tasoon entistä haastavammassa julkisen talouden tilanteessaan.

Suomi kiinnittää huomiota siihen, että mahdollisilla uusilla omilla varoilla tulisi saavuttaa aitoa EU-tason lisäarvoa sen sijaan, että ratkaisuilla käytännössä siirrettäisiin varoja kansallisista budjeteista EU:n budjettiin.

Suomi tarkastelee komission esityksiä uusiksi omiksi varoiksi ja niiden vaikutuksia Suomen maksuihin selvitetään pikaisesti.

VALTIONEUVOSTON KIRJELMÄ

U 48/2025 vp

Ehdotuksen pääasiallinen sisältö

Komission rahoituskehysehdotuksen lainsäädännöllisen perustan menojen osalta muodostaa asetus monivuotisesta rahoituskehyksestä (jäljempänä rahoituskehysasetus). Rahoituskehysasetus määrittää kehyksen kokonaistason ja otsakkeiden enimmäismäärät menoluokittain, kehyksen ulkopuoliset erityisvälineet sekä muita yleisiä määräyksiä liittyen muun muassa kehyksen mukauttamiseen ja tarkistamiseen sekä kehyksen enimmäismäärien noudattamiseen.

Komissio ehdottaa tulevan rahoituskehyksen kokonaistasoksi 1763,1 mrd. euroa sitoumuksina, mikä vastaa 1,26 % EU:n BKTL:stä. Kehyksen kokonaistasoon sisältyisi elpymisvälineen takaisinmaksuun osoitettu 149,3 mrd. euroa. Suomi on vakiintuneesti käyttänyt rahoituskehyksen kokonaistasosta lukuja, jotka sisältävät kaikki sovittavat sitoumukset, myös ulkopuoliset välineet. Kun kokonaistasoon lisätään kehyksen ulkopuolelle ehdotettujen erityisvälineiden (joustoväline, Ukraina-varaus ja Euroopan rauhanrahasto) rahoitus, on komission ehdotuksen kokonaistaso yhteensä 1 893 mrd. euroa sitoumuksina, mikä vastaa noin 1,35 % EU:n BKTL:stä.

Kuluvan rahoituskehyskauden vertautuvat luvut ovat rahoituskehyksen kokonaistason osalta noin 1 265 mrd. euroa (1,00 % EU:n BKTL:stä) ja noin 1 312 mrd. euroa (1,04 % EU:n BKTL:stä) kehyksen ulkopuoliset erityisvälineet ja Euroopan rauhanrahasto mukaan luettuna. Komission esitys tulevaksi rahoituskehyskokonaisuudeksi olisi noin 580 mrd. euroa voimassa olevaa rahoituskokonaisuutta suurempi.

Komission ehdotus vuosien 2028-2034 monivuotiseksi rahoituskehykseksi jakautuu neljään pääotsakkeeseen (nykyisin seitsemän), joista kolme vastaa talousarviosta tuettavia unionin tärkeimpiä toiminta-aloja ja joissa keskitytään yhteisten poliittisten painopisteiden toteuttamiseen. Nel-

jäs otsake kattaa EU:n yleisen hallinnon menot. Ehdotettu rakenne olisi tältä osin yksinkertaisempi nykykehykseen verrattuna.

Rahoituskehyksen ensimmäinen otsake ” Taloudellinen, sosiaalinen ja alueellinen yhteenkuuluvuus, maatalous ja maaseutu, kalatalous ja merielinkeinot, vauraus ja turvallisuus ” kattaisi jäsenmaille suoraan kohdentuvan rahoituksen muun muassa maatalouspolitiikan, alue- ja rakennepolitiikan ja sisäasioiden rahoituksen osalta. Otsakkeessa olisi myös ennakoimattomiin menoihin varattu uusi EU-väline (EU Facility), elpymisvälineen lainojen takaisinmaksuun osoitettu rahoitus sekä tiettyjen keskeisten virastojen kuten Frontexin ja Europolin rahoitus. Otsakkeeseen sisällytettäisiin myös kehysrahoituksen ulkopuolelta rahoitettavan sosiaalisen ilmastotoimien rahaston toimeenpano. Otsakkeen koko olisi kaikkiaan noin 946 miljardia euroa.

Toinen otsake ” Kilpailukyky, vauraus ja turvallisuus ” olisi tarkoitettu EU:n kilpailukyvyn tukemiseen kohdentamalla rahoitusta muun muassa tutkimukseen, innovointiin ja kehittämiseen sekä lisäämällä puolustus-, turvallisuus- ja avaruusinvestointeja. Otsake olisi kooltaan noin 522 miljardia euroa. Otsakkeen merkittävin ohjelma olisi uusi laaja kilpailukykyrahasto, joka yhdistäisi useita nykykehyksen ohjelmien toimia (esim. Horisontti Eurooppa, InvestEU, Digitaalinen Eurooppa, Euroopan puolustusrahasto, Euroopan avaruusohjelma). Rahaston yleisenä tavoitteena olisi vahvistaa Euroopan kilpailukykyä, erityisesti strategisilla aloilla ja EU:lle kriittisissä teknologioissa koko rahoituksen elinkaaren ajan. Uuden kilpailukykyrahaston toimeenpanon osaksi tuotaisiin myös EU:n päästökauppatuloilla rahoitettava Innovaatiorahasto.

Lisäksi otsakkeessa olisi muun muassa myös Verkkojen Eurooppa -väline, jolla tuettaisiin Euroopan laajuisten liikenne- ja energiaverkkojen valmiiksi saattamista, mukaan lukien kaksikäyttöisiä sekä siviili- että sotilastarpeita palvelevia liikennehankkeita sotilaallisen liikkuvuuden mahdollistamiseksi sekä vahvistettu Erasmus+-ohjelma, jossa yhdistyvät nykyinen Erasmus+ ja Euroopan solidaarisuusjoukot.

Kolmas otsake ” Globaali Eurooppa -väline ” käsittäisi EU:n ulkoisen toiminnan rahoituksen tulevassa rahoituskehyksessä ja se olisi kooltaan 190 miljardia euroa. Kyseessä olisi EU:n ulkosuhderahoituksen kokonaisuus, joka yhdistäisi nykyisen naapuruus-, kehitys- ja yhteistyövälineen, EU-jäsenyyttä valmistelevan rahoitusvälineen sekä erityisen Länsi-Balkanin tukivälineen. Lisäksi kehyksen ulkopuolisen Ukraina-varauksen rahoitustuki kohdistettaisiin Ukrainalle Globaali Eurooppa -välineen kautta. Komissio ehdottaa, että Ukrainaa voitaisiin tukea sekä avustuksin että lainamuotoisesti, joiden keskinäinen suhde määriteltäisiin myöhemmin.

Neljäs otsake ” Hallinto ” kattaisi EU:n yleisen hallinnon menot, eläkkeet sekä muun muassa EU:n toimielinten rahoituksen Eurooppa-koulujen menoihin ja olisi kooltaan noin 104 miljardia euroa. Komissio ehdottaa EU:n hallintomenojen kasvattamista merkittävästi, verrattuna nykyisen kehyksen noin 86 miljardiin euroon.

Komissio ehdottaa nykyisen omien varojen järjestelmän yksinkertaistamiseksi ja läpinäkyvyyden lisäämiseksi kaikista nykyisistä mukautuksista luopumista. Tämä tarkoittaisi, että arvonlisäveroperusteisen oman varan määräytymisperustetta ei jatkossa rajattaisi, ja että kierrättämättömään muovipakkausjätteeseen perustuviin omiin varoihin ja BKTL-perusteisiin omiin varoihin sovellettavista mukautuksista luovuttaisiin.

Arvonlisäveroperusteisen oman varan määräytymisperuste on nykyisessä omien varojen päätöksessä rajattu 50 prosenttiin jäsenmaan bruttokansantulosta. Määräytymisperusteen rajaamisesta hyötyvät vuoden 2025 talousarviossa Bulgaria, Viro, Kroatia, Kypros, Luxemburg, Malta ja Portugali.

Nykyisellään kierrättämättömään muovipakkausjätteeseen perustuvaan omaan varaan on myönnetty kiinteämääräisiä vähennyksiä Bulgarialle, Tsekille, Virolle, Kreikalle, Espanjalle, Kroatialle, Italialle, Kyprokselle, Latvialle, Liettualle, Unkarille, Maltalle, Puolalle, Portugalille, Romanialle, Slovenialle ja Slovakialle.

BKTL-perusteisiin tehtävä kiinteämääräinen bruttovähennys, eli niin sanottu maksualennus (” rebate ”), on myönnetty vuosiksi 2021-2027 Itävallalle, Tanskalle, Saksalle, Alankomaille ja Ruotsille.

Talousarvion tulopohjan vahvistamiseksi nykyisiin omiin varoihin ehdotetaan lisäksi eräitä muutoksia. Kierrättämättömään muovipakkausjätteeseen perustuvan oman varan määräytymishintaa korotettaisiin nykyisestä 0,8 euroa/kg 1,0 euroon/kg ja määräytymishinta sidottaisiin inflaatioon vuodesta 2028 alkaen. Lisäksi perinteisten omien varojen kantopalkkiota alennettaisiin nykyisestä 25 prosentista 10 prosenttiin.

Komissio ehdottaa omien varojen enimmäismäärien kasvattamista, jotta rahoituskehyksen ja omien varojen enimmäismäärien välinen liikkumavara riittäisi kattamaan unionin kaikki taloudelliset velvoitteet ja ehdolliset velat. Komission ehdottamat enimmäismäärät ovat maksumäärärahojen kattamiseksi 1,75 prosenttia ja maksusitoumusmäärärahojen kattamiseksi 1,81 prosenttia kaikkien jäsenvaltioiden yhteenlasketusta BKTL:sta.

Komissio ehdottaa viittä uutta omien varojen lajia pohjautuen aiempiin ehdotuksiin ja keskusteluihin. Uudet omat varat tuottaisivat komission mukaan huomattavia tuloja ja niiden täytäntöönpano olisi mahdollista kohtuullisin hallinnollisin rasittein. Komission ehdotus uusiksi omiksi varoiksi sisältää kaksi uutta omaa varaa, jotka sisältyivät jo aiempiin vuosien 2021 ja 2023 komission ehdotuksiin. Nämä kaksi uutta omaa varaa olisivat nykyiseen päästökauppajärjestelmään (ETS 1) sekä hiilirajamekanismiin (CBAM) perustuva oma vara. Komissio ehdottaa lisäksi kolmea uutta omien varojen lähdettä, jotka ovat keräämättä jääneeseen sähkö- ja elektroniikkalaiteromun määrään perustuva oma vara (e-waste), tupakan valmisteveroon perustuva oma vara (TEDOR) sekä EU:n yrityspohjainen oma vara (CORE).

Komissio ehdottaa uutta poikkeusmekanismia, jolla voitaisiin vastata nykyistä joustavammin vakaviin kriiseihin, vaikeuksiin ja niiden uhkiin. Neuvosto päättäisi tämän poikkeuksellisen ja kohdennetun kriisimekanismin käyttöönotosta tapauskohtaisesti mahdollisessa kriisitilanteessa. Neuvosto toimisi antamalla asetuksen, joka hyväksytään SEUT-sopimuksen 311 artiklan neljännessä kohdassa määrättyä menettelyä noudattaen, saatuaan Euroopan parlamentin hyväksynnän. Neuvoston asetuksella annettaisiin komissiolle lupa lainata varoja pääomamarkkinoilta ja lainata kyseiset varat edelleen jäsenvaltioille. Neuvoston asetuksessa vahvistettaisiin myös takaisinmaksun periaatteet.

Komission ehdotuksella uudeksi Euroopan parlamentin, Euroopan unionin neuvoston ja Euroopan komission väliseksi toimielinten sopimukseksi talousarviota koskevasta kurinalaisuudesta, talousarvioyhteistyöstä ja moitteettomasta varainhoidosta on tarkoitus korvata aiempi 16. joulukuuta 2020 tehty toimielinten välinen sopimus. Sopimuksen tarkoituksena on vahvistaa toimielinten välistä talousarvioyhteistyötä ja parantaa vuotuisen talousarviomenettelyn toimivuutta.

Valtioneuvoston kanta

Komission esittämät rahoituskehysehdotuksen yleiset painopisteet ovat kannatettavia ja yhdensuuntaisia Suomen EU-avaintavoitteiden kanssa. Valtioneuvosto korostaa rahoituksen kohdentamista nykyistä vahvemmin keskeisimpiin poliittisin prioriteetteihin kuten puolustuksen ja kilpailukyvyn vahvistamiseen.

Valtioneuvosto kannattaa komission ehdotusta rahoituskehyksen otsakkeiden ja rahoitusohjelmien määrän vähentämisestä yhdistämällä politiikkasektoreita ja ohjelmia laajemmiksi kokonaisuuksiksi, jotta pystyttäisiin paremmin vastaamaan muuttuviin tilanteisiin ja saavuttamaan synergiaetuja.

Valtioneuvosto katsoo, että komission ehdottama kokonaistaso on liian korkea. Hallitusohjelman mukaisesti valtioneuvosto katsoo, että EU-budjetin taso tulee säilyttää kohtuullisena välttäen Suomen nettomaksuosuuden kasvua. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että tulevaa rahoituskehystä tarkastellaan yhtenä kokonaisuutena.

Suomen nettomaksuasemaan vaikuttaa eniten rahoituskehyksen kokonaistaso.

Valtioneuvosto pitää välttämättömänä EU-rahoituksen painopisteiden priorisointia ja korostaa Suomen tavoitteiden arviointia kokonaisvaltaisesti ja strategisesti. On välttämätöntä löytää taso, joka ei kasvattaisi maksutaakkaamme kohtuuttomasti, mutta mahdollistaisi keskeiset painotukset, kuten puolustuksen ja kilpailukyvyn vahvistamisen ja turvaisi merkittävimpiä saantojamme, kuten maatalouden rahoituksen. Valtioneuvosto kiinnittää erityistä huomiota EU-maksujen tasoon entistä haastavammassa julkisen talouden tilanteessaan.

Erityistä huomiota tulisi kiinnittää Suomen ainutlaatuiseen asemaan itäisenä ulkorajavaltiona ja samalla EU-budjetin nettomaksajana.

Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että EU:n monivuotinen rahoituskehys noudattaa hyvän taloushallinnon sekä kurinalaisen budjetoinnin periaatteita

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Tausta

Komission antoi 16. heinäkuuta 2025 ehdotukset neuvoston asetukseksi vuosia 2028—2034 koskevan monivuotisen rahoituskehyksen vahvistamisesta, neuvoston päätökseksi Euroopan unionin omien varojen järjestelmästä sekä toimielinten väliseksi sopimukseksi Euroopan parlamen-

tin, Euroopan unionin neuvoston ja Euroopan komission välillä talousarviota koskevasta kurinalaisuudesta, talousarvioyhteistyöstä ja moitteettomasta varainhoidosta. Nämä kolme komission rahoituskehystä koskevaa ehdotusta ovat monivuotisen rahoituskehyksen lainsäädännöllinen perusta ja kiinteässä yhteydessä toisiinsa.

Valiokunta on päättänyt yhdistää edellä mainittuja ehdotuksia koskevan valtioneuvoston kirjelmän (U 48/2025 vp) käsittelyn komission tiedonantoa "Dynaaminen EU:n talousarvio tulevaisuuden tarpeisiin - Monivuotinen rahoituskehys vuosille 2028—2034" ja mainittuja ehdotuksia koskevan, aiemmin annetun valtioneuvoston selvityksen (E 73/2025 vp) käsittelyyn. Tiedonannossa esitetään komission rahoituskehysehdotuksen keskeiset poliittiset tavoitteet ja periaatteet, jotka koskevat erityisesti monivuotisen rahoituskehyksen kestoa, sen poliittisiin painopisteisiin perustuvaa uutta talousarviorakennetta, rahoituskehykseen sisältyvää joustavuutta sekä rahoituskehykseen varattuja määriä ja kehyksen rahoittamiseksi tarvittavia tuloja eli omia varoja. Valiokunta on käsitellyt monivuotista rahoituskehystä vuosille 2028—2034 ennakkovaikuttamista koskevissa lausunnoissaan (MmVL 17/2025 vp—E 31/2024 vp ja MmVL 8/2024 vp—E 31/2024 vp). Valiokunta viittaa tässä lausunnossaan valtioneuvoston selvityksessä (E 73/2025 vp) esitettyyn valtioneuvoston kantaan. Luvut esitetään kiintein hinnoin, jollei toisin mainita.

Rahoituskehysehdotuksen pääpiirteet

Komission rahoituskehyksiä koskevat ehdotukset perustuvat unionin poliittisiin painopistealueisiin, joita ovat kilpailukyky, turvallisuus, vähähiilisyys, kestävä kehitys sekä taloudellinen, sosiaalinen ja alueellinen yhteenkuuluvuus. Valtioneuvoston kannan mukaan rahoituskehysehdotuksen yleiset painopisteet ovat kannatettavia ja yhdensuuntaisia Suomen EU-avaintavoitteiden kanssa. Lisäksi valtioneuvoston kannassa korostetaan rahoituksen kohdentamista nykyistä vahvemmin keskeisimpiin poliittisin prioriteetteihin, kuten puolustuksen ja kilpailukyvyn vahvistamiseen.

Valiokunta uudistaa näkemyksensä, jonka mukaan ruoantuotanto, ruokajärjestelmän kestävyys ja maatalouden kriisinkestävyys tulee nostaa strategisiksi prioriteeteiksi. Valiokunta toteaa, että huoltovarmuus ja omavaraisuus, mukaan lukien elintarvikeomavaraisuus, sekä maaseudun elinvoimaisena säilyminen ovat osa EU:n ja Suomen kokonaisturvallisuutta. Kannattava ja kestävä maataloustuotanto palvelee EU:n kilpailukykyä ja strategista autonomiaa. Valiokunta onkin aikaisemmissa ennakkovaikuttamista koskevissa lausunnoissaan korostanut maatalouden merkitystä kokonaisturvallisuuden kannalta ja todennut, että maataloutta on voitava harjoittaa kannattavasti sekä ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävällä tavalla koko EU:n alueella. Elintarvike- ja energiaomavaraisuus ovat olennainen osa Euroopan kilpailukyvyn ja kokonaisturvallisuuden vahvistamista. Kalastus ja kalankasvatus ovat niin ikään elintarvikeomavaraisuuden kannalta tärkeitä. (MmVL 17/2025 vp)

Komissio ehdottaa rahoituskehyksen merkittävää rakenteellista yksinkertaistamista ja uudistamista. Komission ehdotuksen mukaan rahoituskehys jakautuu neljään pääotsakkeeseen nykyisen seitsemän sijaan. Niistä kolme ensimmäistä pääotsaketta käsittelee talousarviosta tuettavia unionin tärkeimpiä toiminta-aloja ja niissä keskitytään yhteisten poliittisten painopisteiden toteuttamiseen. Neljäs otsake kattaa EU:n hallintomenot. Valtioneuvoston kannan mukaan Suomi kannattaa ehdotusta rahoituskehyksen otsakkeiden ja rahoitusohjelmien määrän vähentämisestä si-

ten, että politiikkasektoreita ja ohjelmia yhdistetään laajemmiksi kokonaisuuksiksi. Näin pystytään paremmin vastaamaan muuttuviin tilanteisiin ja saavuttamaan synergiaetuja. Valiokunta keskittyy lausunnossaan erityisesti rahoituskehyksen ensimmäiseen otsakkeeseen, joka sisältää jäsenvaltiolle maatalouteen, maaseudun kehittämiseen ja kalatalouteen osoitettavan rahoituksen.

Komission ehdotuksen keskeisen lähtökohdan muodostaa rahoituskehyksen kokonaistaso. Komissio esittää rahoituskehyksen kokonaistasoksi (sitoumukset) 1 763 mrd. euroa vuoden 2025 kiintein hinnoin, mikä merkitsee 1,26 prosenttia EU:n bruttokansantulosta (BKTL). Jos mukaan luetaan kehyksen ulkopuoliset avustusvälineet (joustoväline, Ukraina-varaus ja Euroopan rauhanrahasto), joista sovitaan osana rahoituskehysratkaisua, komission ehdotuksen kokonaistasoksi muodostuu yhteensä 1 893 mrd. euroa sitoumuksina, joka on noin 1,35 prosenttia EU:n BKTL:stä. Kehyksen kokonaistasoon sisältyy myös elpymisvälineen takaisinmaksuun osoitettu 149,3 mrd. euroa. Kuluvalla kaudella kokonaistaso mukaan lukien kehyksen ulkopuoliset erityisvälineet ja Euroopan rauhanrahasto on ollut 1 321 mrd. euroa eli noin 1,05 prosenttia EU:n BKTL:stä. Komission esitys tulevaksi rahoituskehyskokonaisuudeksi on noin 572 mrd. euroa voimassa olevaa rahoituskehystä suurempi. Valtioneuvoston kannan mukaan komission ehdottama kokonaistaso on liian korkea. Hallitusohjelman mukaisesti Suomi katsoo, että EU-budjetin taso tulee säilyttää kohtuullisena välttäen Suomen nettomaksuosuuden kasvua.

Suomen maksuosuus EU-budjettiin on nykyisellään 1,7 prosenttia. Valtioneuvoston selvityksen mukaan rahoituskehysehdotuksen vaikutuksia Suomen EU-maksuihin tai kokonaissaantoihin ei vielä täysin voida arvioida. Jos ehdotettu kehystaso toteutuu, Suomen EU-maksut kasvavat kokonaisuudessaan noin 4,4 miljardilla eurolla tulevalla kehyskaudella nykyiseen 17,8 miljardin euron tasoon nähden. Tämä tarkoittaisi käyvin hinnoin noin 7,4 miljardin euron lisäystä kansallisesta talousarviosta maksettaviin EU-maksuihin rahoituskehyksen aikana. Arvioita tarkennetaan myöhemmin asian jatkovalmistelussa.

Valtioneuvoston kannan mukaan Suomen nettomaksuasemaan vaikuttaa eniten rahoituskehyksen kokonaistaso. Komissio esittää merkittäviä lisäyksiä puolustukseen, turvallisuuteen sekä kilpailukykyyn. Vähennyksiä kohdistetaan ensimmäisen otsakkeen maatalouden ja koheesion yhteenlaskettuun rahoitukseen 10-15 prosentin verran. Niiden keskinäistä rahoituksenjakoehdotusta ei ole vielä annettu jäsenvaltioille. Valtioneuvoston kannan mukaan Suomi pitää välttämättömänä EU-rahoituksen painopisteiden priorisointia ja korostaa Suomen tavoitteiden arviointia kokonaisvaltaisesti ja strategisesti. On välttämätöntä löytää taso, joka ei kasvata Suomen maksutaakkaa kohtuuttomasti. Kokonaistason tulee mahdollistaa keskeiset painotukset, kuten puolustuksen ja kilpailukyvyn vahvistaminen, ja turvata Suomen merkittävimmät saannot, kuten maatalouden rahoitus. Suomi tukee komission ehdotusta kasvattaa huomattavasti puolustusta tukevan rahoituksen määrää tulevassa rahoituskehyksessä. Suomi tukee puolustusrahoitusratkaisuja, joilla tosiasiallisesti vahvistetaan Euroopan puolustusta. Suomen tavoitteena on, että tukea suunnataan nimenomaisesti itäisen etulinjan maille.Valiokunta pitää edellä esitettyjä Suomen kannan päälinjoja perusteltuina. Suomen kokonaisedun kannalta valiokunta pitää tärkeänä, että neuvottelujen edetessä kehyksen kokonaistasoa ja vaikutuksia Suomeen tarkastellaan myös maatalouden saannon turvaamisen näkökulmasta, sillä kehyksen laskiessa maatalouden saantoa on vaikeaa turvata.

Rahoituskehyksen ensimmäisen otsakkeen kohdalla jäsenvaltion on jatkossa osoitettava, miten NRP-suunnitelmassa (National and Regional Partnership Plan, NRP), vastataan eurooppalaisen ohjausjakson yhteydessä sovittuihin maakohtaisiin suosituksiin. Rahoitusta maksetaan jäsenvaltiokohtaisissa NRP-suunnitelmissa jäsenvaltion ja komission kesken sovittuihin investointeihin ja uudistuksiin liittyvien tavoitteiden ja välitavoitteiden saavuttamisen pohjalta. Jäsenvaltioiden tulee jatkossa sitoutua uudistuksiin ja investointeihin viiden vuoden ajan. Rahoitusta ei siten makseta nykyiseen tapaan toteutuneiden kustannusten perusteella. Tästä pääsäännöstä muodostaa poikkeuksen maatalouden tulotukityyppisiin toimiin liittyvä rahoitus, johon sovelletaan lähtökohtaisesti nykyisenkaltaista tuotoksiin perustuvaa ehdollisuutta.

Valtioneuvoston kannan mukaan Suomi korostaa maakohtaisten suositusten ei-sitovaa luonnetta osana NRP-suunnitelmien laadintaa. Suomi korostaa unionin ja jäsenvaltioiden välistä mahdollisimman selkeää toimivaltajakoa. Suomi korostaa kunkin jäsenvaltion perustuslaillisten erityispiirteiden kunnioittamista rahoituskehyksen yhteydessä. Suomi suhtautuu avoimesti tulosperusteisuuden vahvistamiseen rahoituksen vaikuttavuuden parantamiseksi. Suomi katsoo, että etenkin jäsenvaltioille suoraan kohdistuvan rahoituksen tulosperusteisuus vahvistaa EU-rahoituksen vaikuttavuutta sekä tehostaa EU-varojen toimeenpanoa. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, miten rahoituksen muuttuva peruste, jäsenvaltioille suoritettavien maksujen perustuminen maakohtaisiin suosituksiin ja tuloksellisuustarkasteluun, vaikuttaa Suomen saannon toteutumiseen. Maatalouden kohdalla saannon ennakoitavuutta edistää se, jos maatalouden tulotukityyppinen rahoitus määräytyy lähtökohtaisesti nykyjärjestelmän kaltaisella tavalla.

Valtioneuvoston selvityksen mukaan komission tarkoituksena on yhdenmukaistaa EU-rahoituksen tuloksellisuuden seurantaa ottamalla käyttöön yhtenäinen menetelmä EU:n budjetin menojen seuraamiseksi ja toteutumisen valvomiseksi. Komissio aikoo vahvistaa tulostietojen raportointia ja rahoitusmahdollisuuksista tiedottamista. Tulosseurantajärjestelmässä on tarkoitus vahvistaa myös yhteiset säännöt niin kutsutun "ei merkittävää haittaa" -periaatteen (Do No Significant Harm) noudattamiseksi kaikissa EU-ohjelmissa. Valtioneuvoston kannan mukaan Suomen läpileikkaavana tavoitteena on, että EU-rahoituksen toimeenpanosta ja valvonnasta johtuvaa hallinnollista taakkaa ja kustannuksia tulee vähentää. Samalla Suomi korostaa unionin taloudellisten etujen tehokasta suojaamista ja EU-varojen käytön oikeasuhtaista valvontaa. Lisäksi korruption torjuntaan tulee kiinnittää erityistä huomiota. Suomi katsoo, että rahoituskehyksellä tulee jatkossakin tukea EU:n ilmastotavoitteiden saavuttamista komission esityksen mukaisesti.

Valiokunta pitää hallinnollisen taakan ja kustannusten vähentämistä erityisen kannatettavana toimialansa näkökulmasta. Samalla se toteaa, ettei sääntelytaakan ja siihen liittyvien kustannusten vähentämisellä voida täysin kompensoida mahdollista maatalouden rahoituksen alenemista. Valiokunta on kiinnittänyt huomiota kehitykseen, jossa maatalouspolitiikan yksinkertaistaminen on säännönmukaisesti johtanut tulkintojen kiristymiseen varojen käytön valvonnassa. (MmVL 17/2025 vp) Valiokunta katsoo, että ensisijaisesti tulee pyrkiä Suomen saannon ja maatalouden rahoituksen tason turvaamiseen. Jos tässä epäonnistutaan, suomalaisen maatalouden kilpailukyvyn turvaamiseksi tuotantovaatimuksia joudutaan alentamaan. Kompensaatiokeinona tämä tarkoittaa merkittävää viljelijöihin kohdistuvan sääntelytaakan purkamista. Sääntelytaakan purkamisen ohella ratkaisuja tulee hakea myös uusista tuotantomenetelmistä, kuten uusien genomitekniikoiden hyödyntämisestä kasvinjalostuksessa ja kasvitautien torjunnassa, sekä autonomisten työkoneiden ja droonien käytöstä.

Komission ehdotuksessa esitetään joustavuuden lisäämistä muun muassa laajempien ohjelmakokonaisuuksien avulla, jolloin rahoitusta olisi tehokkaammin uudelleenkohdennettavissa kokonaisuuden sisällä. Lisäksi joustavuutta haetaan sisällyttämällä rahoitusohjelmiin enemmän ohjelmoimatonta rahoitusta, kasvattamalla kehyksen ulkopuolista joustovälinettä ja perustamalla erillinen kehyksen ulkopuolinen ja lainarahoitteinen kriisimekanismi, josta myönnetään lainamuotoista rahoitustukea jäsenvaltioille. Joustovälineellä katetaan ennakoimattomia menoja, joita ei voida rahoittaa kehyksen enimmäismäärien rajoissa, kun muita joustomahdollisuuksia ei ole käytettävissä.

Valtioneuvoston kannassa korostetaan, että muuttuvassa toimintaympäristössä rahoituskehyksen joustavuutta tulee lisätä. Näin kehyskauden aikana kyetään oikea-aikaisesti ja tehokkaasti vastaamaan mahdollisiin kriiseihin ja muihin ennakoimattomiin tarpeisiin, mukaan lukien mahdollisten uusien painopisteiden rahoittaminen. Suomi pitää myönteisenä komission esittämää joustavuuden lisäämistä rahoituskehyksen sisällä. Suomi kuitenkin korostaa, että edellä kuvatut toimet tulisi toteuttaa siten, että löydetään riittävä tasapaino yhtäältä joustavuuden ja toisaalta ennakoitavuuden ja kurinalaisen budjetoinnin periaatteen välillä. Valiokunta pitää edellä kuvattuja lähtökohtia perusteltuina. Samalla se ilmaisee huolensa joustavuuden mahdollisesta kääntöpuolesta. Jatkovalmistelussa on hyvä arvioida, voiko rahoituksen uudelleenkohdentaminen esimerkiksi otsakkeiden välisin siirroin johtaa Suomen maksuaseman muuttumiseen tai Suomelle tärkeiden painopistealueiden rahoituksen heikkenemiseen. Valiokunnan käsityksen mukaan esimerkiksi maatalouteen kohdennetun sadan prosentin EU-rahoituksen ja osarahoitteisen maaseudun kehittämisen väliset rahoituksen uudelleenkohdentamiset voisivat muuttaa Suomen maatalouden kilpailuasemaan merkittävästi.

Yhteisen maatalouspolitiikan rahoituksen ja pilarirakenteen muutokset

Valtioneuvoston selvityksen mukaan nykyisen rahoituskehyksen yhteistä maatalouspolitiikkaa, koheesiopolitiikkaa ja sisäasioita koskevat erilliset rahastot kootaan yhteen uuteen rahastoon ensimmäisen otsakkeen sisällä. Tämä tarkoittaa myös siirtymistä useista ohjelmista yhteen kansalliseen suunnitelmaan eli edellä mainittuun NRP-suunnitelmaan. Yhteisen maatalouspolitiikan perinteinen ja pitkäaikainen pilarijako (I ja II) ja erilliset maatalous- ja maaseuturahastot lakkaavat.

Komissio esittää ensimmäisen otsakkeen rahoituksen kokonaismääräksi 946,4 mrd. euroa. Tästä noin 698 mrd. euroa kohdennetaan ennakkoallokaatioiden mukaisesti jäsenvaltioiden NRP-suunnitelmiin. Maatalouden ja koheesiopolitiikan yhteinen rahoitusosuus on noin 668 mrd. euroa ja sisäasioiden rahaston osuus 30,6 mrd. euroa. Tämänhetkisen arvion mukaan maatalouden ja koheesion rahoitus vähenee noin 11 prosenttia ja sisäasioiden rahoitus kasvaa 167 prosenttia.

Komissio ehdottaa yhteisen maatalouspolitiikan tulotukeen niin kutsuttua korvamerkittyä rahoitusta vähintään 263 mrd. euroa sekä 405 mrd. euroa koheesiorahoitukseen, muihin NRP-ohjelman toimiin mukaan lukien maaseudun kehittämistoimenpiteet ja erikseen määrättyä noin 9 mrd. euron rahoitusta Interreg-toimiin. Lisäksi NRP-suunnitelmiin on tarkoitus sisällyttää ennakkoon kohdentamattomia varoja yhteensä noin 64 mrd. euroa ennakoimattomiin tilanteisiin ja kriiseihin varautumiseksi.

Komission julkaiseman jäsenvaltiokohtaisen allokaation mukaan Suomen NRP-suunnitelman mukainen kokonaissaanto on 8,6 mrd. euroa. Tästä 6,9 mrd. euroa kohdennetaan yleisallokaationa siten, että 4,4 mrd. euroa kohdennetaan korvamerkittynä maatalouden tulotukeen, 1,4 mrd. euroa sisäasioihin ja 2,6 mrd. euroa koheesioon ja muihin kansallisen ohjelman tarkoituksiin. Tämän pohjalta valtioneuvoston selvityksessä arvioidaan, että Suomen saanto kolminkertaistuu sisäasioiden rahastojen osalta ja vähenee maatalous- ja koheesiorahoituksen osalta arviolta noin 10—15 prosenttia. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan korvamerkittyyn osuuteen sisältyy jatkossa suorien tukien ja tuotantosidonnaisten tukien lisäksi maaseuturahaston toimenpiteistä epäsuotuisten alueiden tuet, ympäristö- ja ilmastotoimet, riskienhallintavälineiden tukeminen, luonnonmukaisen tuotannon tuki, eläinten hyvinvointikorvaukset, nuorten viljelijöiden tuet ja investointituet. Mahdollisimman laaja korvamerkitty osuus on Suomen kannalta tärkeä tekijä. Valiokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan, jonka mukaan komission Suomelle esittämä maatalouden niin kutsuttu korvamerkitty rahoitus on riittämätön.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan maatalous muodostaa lähes puolet Suomen EU:lta saamista jäsenmaksun vastineista. Suomen menestymisellä maatalous- ja aluekehittämisrahoituksessa on näin ollen välitön yhteys Suomen nettomaksuasemaan. Suomen EU-budjetin saannot kaudella 2021—2027 ovat yhteensä arviolta noin 13 mrd. euroa, josta maatalouden ja maaseudun kehittämisen arvioidut saannot muodostavat lähes 48 prosenttia (noin 6,2 mrd. euroa). Koheesiorahoituksen osuus on 1,6 mrd. euroa. Lisäksi Suomessa tukien merkitys maatalouden tulonmuodostuksessa on ollut selvästi suurempi kuin EU-maissa keskimäärin, sillä tuotantokustannukset ovat markkinahintoja korkeammat. Vuonna 2024 vuosittaisten viljelijätukien kokonaismäärä oli Suomessa runsaat 1,7 mrd. euroa, mikä vastasi 28 prosenttia maatalouden kokonaistuotosta. Viljelijätuen kokonaismäärästä EU:n maksaman tuen osuus oli 750 milj. euroa eli 44 prosenttia ja kansallinen osuus 970 milj. euroa. Maataloustuen avulla on kyetty turvaamaan suomalaisen maatalouden kilpailuedellytykset maan eri osissa ja tuotantosuunnissa.

Valiokunnan käytettävissä ei ole valtioneuvoston kirjelmiä, joissa tarkemmin esitetään rahaston käytön ja yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksen päälinjat ja niitä koskevat valtioneuvoston kannat. Valiokunnan saamissa asiantuntijalausunnoissa kuitenkin otetaan kantaa näitä koskeviin yksityiskohtiin. Valtioneuvoston selvityksessä ja valiokunnan saamissa asiantuntijalausunnoissa todetaan, että Suomen tavoitteiden mukaisesti yhteisen maatalouspolitiikan uudistuksessa kantavia teemoja ovat ruokaturva ja huoltovarmuus. Valiokunta yhtyy valtioneuvoston kantaan, jonka mukaan maataloutta on voitava harjoittaa kannattavalla tavalla unionin kaikissa jäsenvaltioissa. Valiokunta pitää välttämättömänä, että Suomi tavoittelee yhteisen maatalouspolitiikan osalta mahdollisimman korkeaa saantoa, sillä luonnonolosuhteet ovat Suomessa epäedulliset verrattuna muihin jäsenvaltioihin.

Komission mukaan maatalouden tukia tulee kohdentaa niitä eniten tarvitseville. Erityisesti tukea kohdennetaan nuorille ja uusille viljelijöille, naisille, perheviljelmille ja pienviljelijöille sekä viljelijöille, joilla on sekä kasvi- että eläintuotantoa tai jotka toimivat luonnonhaitta-alueilla. Tuki suunnataan viljelijöille, jotka harjoittavat maataloustoimintaa ja edistävät aktiivisesti ruokaturvaa. Valiokunnan saamassa lausuntopalautteessa näitä on pidetty hyvinä lähtökohtina. Valiokunta on pitänyt erittäin kannatettavana, että komission maaseutuvisiota koskevassa tiedonannossa korostetaan tukien nykyistä vahvempaa kohdentamista aktiiviseen tuotantoon, epäsuotuisille alueille sekä nuorille ja uusille tuottajille (MmVL 15/2025 vp — E 6/2025 vp). Valiokunta on täs-

mentänyt, että se tukee tuen voimakkaampaa kohdentamista EU:n epäsuotuisille alueille, mikä tarkoittaa tuen voimakkaampaa kohdentamista koko Suomeen (MmVL 15/2025 vp). Valiokunta pitää asianmukaisena valtioneuvoston kantaa, jonka mukaan Suomi tukee komission tavoitetta kohdentaa tukia nykyistä vahvemmin aktiivisille tuottajille. Valtioneuvoston tavoin valiokunta pitää tärkeänä edistää perheviljelmäpohjaista maataloutta osana tulevaa yhteistä maatalouspolitiikkaa.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan maatalouden nykyisten suorien tukien ja tiettyjen viljelijöiden tulonmuodostukseen vaikuttavien muiden tulotukien ja korvausten rahoitus kohdennetaan jäsenvaltiokohtaisissa NRP-suunnitelmissa. Keskeiset maatalouden tukivälineet ovat käytössä myös tulevalla ohjelmakaudella. Niitä ovat maatalouden nykyisten suorien tukien ja tuotantosidonnaisten tukien lisäksi epäsuotuisten alueiden tuet, ympäristö- ja ilmastotoimet, riskienhallintavälineiden tukeminen, luonnonmukaisen tuotannon tuen, eläinten hyvinvointikorvaukset, nuorten viljelijöiden tuet ja investointituet, joita voidaan kohdentaa myös muihin maaseudun yrityksiin. Maatalouden aleneva pinta-alatuki, tuotantosidonnaiset tuet ja pienten tilojen tukijärjestelmä on tarkoitus rahoittaa kokonaan EU:n varoista. Eräät maaseudun kehittämisen maatalouteen liittyvät toimenpiteet, jotka sisältyvät maataloudelle korvamerkittyyn osuuteen, ovat jatkossakin osarahoitteisia. Näiden toimien kansallinen osarahoitus olisi vähintään 30 prosenttia. Lisäksi kansallinen osarahoitus vaaditaan jatkossa joihinkin aiemmin kokonaan EU-rahoitteisiin toimenpiteisiin, kuten koulumaitotukeen. Maatalouden niin kutsutusta korvamerkitystä rahoitusosuudesta rahoitetaan osa yhteisen kalastuspolitiikan toimintaa. Saamaansa lausuntopalautteeseen viitaten valiokunta kiinnittää huomiota siihen, ettei valtioneuvoston kannassa ole lainkaan käsitelty kalataloutta.

Muihin maaseudun kehittämistoimenpiteisiin voidaan käyttää kansallisen NRP-suunnitelman mukaisesti muuta rahoitusta. Lisäksi maatalous ja maaseutu voivat saada rahoitusta myös kilpailukykyrahastosta sekä hyötyä EU:n tutkimusohjelmista. Saamaansa lausuntopalautteeseen viitaten valiokunta pitää huolestuttavana, että keskeiset maaseudun kehittämistoimenpiteet, kuten Leader-toiminta, joutuvat jatkossa kilpailemaan rahoituksesta alueiden kehittämisen ja rajaturvallisuuden rahoituksen kanssa. Jäsenvaltion on osoitettava Leader-toimintaan rahoitusta, mutta sen määrää ei ole lyöty lukkoon vastaavasti kuin maatalouden osalta. Maaseutuyrityksille suunnatun neuvonnan rahoituksen merkitys korostuu käsillä olevan merkittävän maatalouspolitiikan muutoksen yhteydessä. Valiokunta katsoo valtioneuvoston tavoin, että ensimmäisen otsakkeen rahoituksen kohdalla on tarpeen selvittää, mitä rahoituksen joustavalla käytöllä ja rahoituksen käytöllä eri asetusehdotuksissa asetettuihin tavoitteisiin tarkoitetaan. Valiokunta pitää tärkeänä, että maaseudun kehittämiseen turvataan monipuolinen rahoitus.

Ympäristö- ja ilmastotoimenpiteiden osalta rakennetta yksinkertaistetaan siten, että nykyiset ekojärjestelmät ja ympäristö- ja ilmastokorvaus yhdistetään. Viljelijöiden tulee noudattaa lisäksi kaikille pakollisia toimenpiteitä, jotka vastaavat nykyisiä ehdollisuuden vaatimuksia. Lisäksi komissio esittää, että NRP-suunnitelmiin sovelletaan 14 prosentin sosiaalista tavoitetta, jolla varoja ohjataan Euroopan sosiaalisten oikeuksien pilarin täytäntöönpanoon ja tuetaan laadukkaita työpaikkoja, osaamisen kehittämistä, sosiaalista osallisuutta, kohtuuhintaista asumista sekä sosiaalista ja terveydenhoidon infrastruktuuria kaikissa jäsenvaltioissa. Lisäksi yleisestä 35 prosentin tavoitteesta poiketen ilmasto- ja ympäristömenojen tavoite NRP-suunnitelmissa on 43 prosenttia. Tästä voidaan komission päätöksellä jäsenvaltiokohtaisesti poiketa suuntaan tai toiseen.

Valtioneuvoston kannan mukaan kokonaisturvallisuuden näkökulmasta Suomelle on keskeistä korostaa kaksikäyttö- ja puolustusulottuvuutta sekä alueiden elinvoimaa osana tulevan koheesiopolitiikan toimia. Valiokunnan näkemyksen mukaan on tärkeää selvittää, missä määrin kilpailukykyrahastoa ja Itä-Suomen raja-alueiden rahoitusta voidaan hyödyntää maaseudun kehittämiseen mukaan lukien tietoliikenneyhteyksien parantaminen. Kokonaisturvallisuuden ja elintarvikehuoltovarmuuden kannalta valiokunta on pitänyt välttämättömänä, että asukkaista, yritystoiminnasta ja näiden tarvitsemasta palvelujärjestelmästä, mukaan lukien tutkimus ja osaamisen kehittäminen, huolehditaan koko Suomen alueella itäisen Suomen erityiset haasteet huomioon ottaen. Itä-Suomen asuttuna pitäminen palvelee huoltovarmuutta ja kokonaisturvallisuutta (MmVL 17/2025 vp). Kuten valiokunnan saamissa asiantuntijalausunnoissa on todettu, maaseudun elinvoiman ja palveluiden säilyttäminen on tärkeää myös maatalouden jatkuvuuden ja siten elintarvikehuoltovarmuuden näkökulmasta.

Kaiken kaikkiaan valiokunta pitää edelleen välttämättömänä, että Suomen saanto maatalouden ja maaseudun kehittämisen tarpeisiin turvataan jatkossakin. Se on välttämätöntä Suomen nettomaksuosuuden kehityksen ja ruoantuotannon jatkuvuuden kannalta. (MmVL 17/2025 vp) Kuten edellä on todettu, valiokunta pitää Suomelle kohdennettua maatalouden rahoitusta käytettävissä olevan tiedon perusteella riittämättömänä. Valiokunta kannattaa valtioneuvoston kantaa, jonka mukaan maaseudun kehittämistä edistäviin toimiin tulee hyödyntää laaja-alaisesti rahoitusta, esimerkiksi kilpailukykyrahastoa ja Horisontti Eurooppa -ohjelmaa. Lisäksi valiokunta pitää tärkeänä turvata maaseudun kehittämisen rahoitus myös ensimmäisen otsakkeen rahoituksesta.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Maa- ja metsätalousvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Valiokunnan lausunto MmVL 32/2025 vp

Helsingissä 20.11.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Ritva Elomaa ps
varapuheenjohtaja Anne Kalmari kesk
jäsen Tiina Elo vihr
jäsen Veronika Honkasalo vas
jäsen Laura Huhtasaari ps
jäsen Janne Jukkola kok
jäsen Antti Kangas ps
jäsen Teemu Kinnari kok
jäsen Milla Lahdenperä kok
jäsen Helena Marttila sd
jäsen Anders Norrback r
jäsen Piritta Rantanen ps
jäsen Timo Suhonen sd
jäsen Eerikki Viljanen kesk
varajäsen Petri Huru ps (osittain)

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Susanna Paakkola